

УДК 364.78: 316.303

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/7>

Т. Семигіна, д-р політ. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0001-5677-1785

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ДОСЛІДНИКИ ЯК АГЕНТИ ЗМІН (ВИКОРИСТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ В ДІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ)

Окреслено на основі аналізу літератури специфіку використання в соціальній роботі дослідження в дії. Встановлено, що дослідження в дії є розвивальною циклічною дослідницькою стратегією, яка передбачає фасилітовану співпрацю людей, зацікавлених у розв'язанні певної проблеми. Учасники дослідження, включаючи дослідників, відіграють роль агентів соціальних змін.

Ключові слова: дослідження в дії, критична парадигма, партисипативні дослідження, розвивальна стратегія, співпраця через участь.

Постановка проблеми. Дослідженням у соціальній роботі притаманний методологічний плюралізм. Різноманітність теоретичних та методологічних підходів супроводжується неоднаковим уявленням стосовно призначення соціальної роботи та варіативністю, поліпарадигмальністю філософського підґрунтя дослідницьких парадигм [1]. Питання полягає в тому, де саме бачать себе і своє дослідження самі науковці, як обґрунтовують власний вибір методологічних підходів, а головне – власні ролі.

За твердженням Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи, дослідження в соціальній роботі здійснюються, щоб допомогти зрозуміти індивідуальні, міжособистісні та масштабніші соціальні і структурні проблеми, а також їх наслідки, вплинути на покращання соціального добробуту та дотримання прав людини, соціальну, економічну та екологічну справедливість [2]. Розвивальний та діяльнісний характер досліджень передбачає визнання пріоритету автономії клієнтів (учасників дослідження) та їхніх прав на участь у прийнятті рішень щодо потреби в дослідженні, розробленні його дизайну, обговоренні результатів [3; 4].

Дослідження розвивального типу, насамперед, дослідження в дії (англ. *action research*), коли учасникам надається право активного голосу в процесі вироблення нових знань (партисипативні підходи), а дослідники беруть активну участь в не тільки в аналітичній, а й в імплементаційній діяльності, маловідомі в Україні і потребують аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання проведення досліджень у соціальній роботі у вітчизняному науковому дискурсі представлені переважно вивченням того, яким чином потрібно готувати соціальних працівників до дослідницької діяльності [5–7]. Інноваційним дослідницьким підходам, зокрема дослідженню в дії, приділено недостатню увагу, доступні лише окремі публікації про них [8; 9].

Однією з перших дослідження в дії розглядала Н. Гусак [8], яка аналізувала приклади використання цієї стратегії у роботі з дітьми та молоддю і схарактеризувала її як інноваційний підхід до проведення досліджень у соціальній роботі, що дає змогу вивчати проблему та впливати на неї завдяки втручанням і застосуванню партнерського підходу "дослідник – учасник". Дослідження в дії, за визначенням Н. Гусак, містить у собі таку діяльність, яка є одночасно формою дослідження, навчання і практичної дії.

Схожої позиції дотримується К. Єрошенко [9], у роботах якої дослідження в дії розглядається як циклічний процес фасилітованої співпраці людей, які зацікавлені в розв'язанні певної проблеми, що спрямований на дослідження шляхів її розв'язання. Цей процес, як доводить авторка, приводить, зокрема, до формування соціальних мереж та зміцнення громад.

Водночас аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що поза увагою науковців залишилися організаційні та методичні питання, пов'язані із використанням дослідження в дії під час практичної соціальної роботи. Недостатньо розкрито й позицію науковців, які використовують дослідження в дії щодо досліджуваної проблеми, та інших учасників дослідження.

Мета статті – представити результати вивчення специфіки використання дослідження в дії в соціальній роботі, обговорити ролі дослідників під час проведення дослідження в дії, а також дилеми, що виникають у процесі такого дослідження.

Публікація базується на аналізі статей, що репрезентують ключові аспекти дослідження в дії. Пошук статей здійснювався в системі Google Academia за ключовими словами "social work action research" та "дослідження в дії" в часовому інтервалі 2000–2021 рр. Під час пошуку було виявлено 1734 публікації. В наведеному в цій статті огляді наукової літератури проаналізовано сім публікацій [1–16], до повнотекстових версій яких був доступ і які надавали інформацію про методологію дослідження в дії, проблеми та виклики, що виникають у дослідників під час використання дослідження в дії, а також матеріали власних попередніх напрацювань [4; 17].

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Одним із основоположників дослідження в дії вважається К. Левін (1946) [10], німецький та американський соціальний психолог. Він розробив спіраль кроків, потрібних для того, щоб генерувати знання про соціальну систему, коли роблять спроби її змінити. Запропонований ним цикл складається з чотирьох основних етапів: 1) планування, яке включає ідентифікацію проблеми, збирання, обробку та інтерпретацію первинних даних; 2) власне дії, 3) спостереження за діями та змінами; 4) відображення або рефлексія (рис. 1).

Рис. 1. Етапи дослідження в дії за К. Левіним [10]

Таким дослідженням притаманна циклічність (циклічність має бути від шести до дев'яти), і наступні кроки планують

та впроваджують з урахуванням осмислення результатів попереднього кроку [11]. На рис. 2 продемонстровано процес дослідження в дії. Це схематичне зображення дає уявлення не тільки про багатоциклічність стратегії, а

й про динамічний, змінювальний характер дослідження, яке не має жорсткої, визначеної від початку дослідницької програми. Натомість воно ґрунтується на попередніх дослідницьких питаннях і зондуванні результатів.

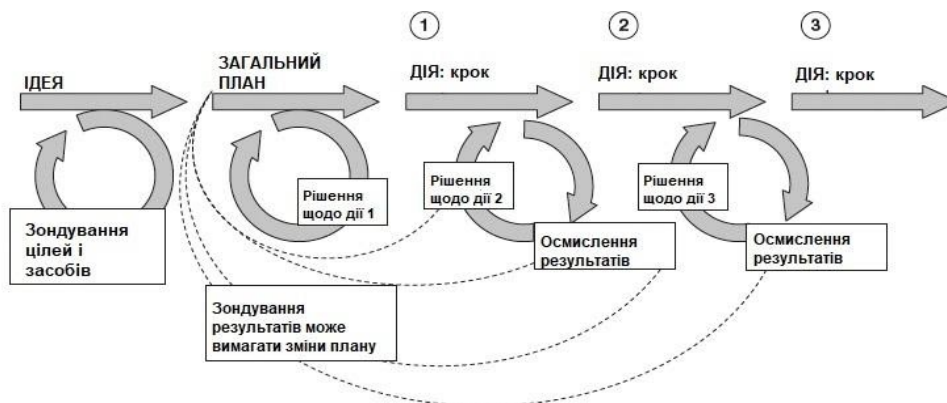

Рис. 2. Процес дослідження в дії за К. Левіним [10]

У соціальній роботі дослідження в дії використовують під час роботи як з певними групами, так і з розвитку громад, переважно в моделі ресурсорієнтованої роботи (community assets-building) [11–14]. Аналіз наукової літератури [11–17] виявив, що у структурі такого дослідження виокремлюють три взаємопов'язаних елементи: 1) вироблення знань і соціальні зміни; 2) співпраця через участь; 3) насаження (імпаурмент, переважно колективний). Розглянемо їх детальніше.

Дослідження в дії, використовуване в соціальній роботі, має на меті просування фундаментальних соціальних перетворень; воно цілком відповідає ідеям соціальної справедливості, прихильність яким декларують у соціальній роботі [12; 13]. Деякі автори стверджують, що дослідження в дії спрямоване як на збільшення обсягу знань, збагачення досвіду та розуміння поточної ситуації, так і на участь у процесі змін [13; 14]. Отже, "дія" у дослідженні в дії – це певна інноваційна практика, покликана задовольнити певну наявну соціальну потребу. При цьому дослідження має включати аналіз проблеми та політику, а не просто знаходження рішення. А ключова роль дослідника – не спостереження змін, а їх підбурювання, тобто дослідники виступають агентами соціальних змін. Знання, що отримані за цієї стратегії, вважаються контекстно-зумовленими, ситуаційними, вони не підлягають жорстким перевіркам на предмет доведення "ефективності" чи "об'єктивності", оскільки дослідження в дії виходять із заперечення "справжньої" реальності, спираються на можливість деконструювання реальності і наголошують на соціально зумовлених уявленнях про неї.

У більшості традиційних підходів дослідники починають з гіпотези, яку потім перевіряють. Це виходить із бачення наявності лінійного зв'язку між теорією та практикою. Сучасні науковці [15; 16] стверджують, що дослідження в дії ґрунтується на ідеї, що вся практика містить у собі теорію, при цьому емпіричний досвід розглядається в ширшому контексті теоретичних дискусій і способів впливу досліджень на спільноту, в якій воно здійснюється.

Дослідження в дії відносять до критичної парадигми досліджень у соціальній роботі, які є розвивальними (емансипативними), такими, що ґрунтуються на ідеях постмодернізму та постструктуралізму, критичної педагогіки (педагогіки пригноблених). У межах цієї парадигми дослідники мають залучати учасників до інтерактивного діалогу, щоб проаналізувати та зробити видимими соціально сконструйовані реальності [12; 13]. Наразі позицію дослідників можна вважати близькою до позиції інших

учасників дослідження; це підкріплено використанням партисипативних (учасницьких) методів, орієнтованих на співпрацю між дослідниками та досліджуваними (клієнтами, представниками вразливих груп та громад), яких розглядають як носіїв знань, рівноправних експертів [4].

Варто наголосити, що на кожному етапі, під час усіх кроків дослідження в дії позиція учасників дослідження має бути врахована і представлена належним чином. Подекуди для цього дослідники мають вдаватися до насаження, імпаурменту членів групи чи громади, які є учасниками дослідження, а почасти навіть навчання та консультування.

З огляду на емансипативний, розвивальний характер дослідження в дії до специфічних компетентностей дослідників, які його використовують, входить: вибудовування довірчих стосунків між учасниками, супровід процесу дослідження, а не його контролювання, готовність до неочікуваних подій. Дослідники мають бути здатними до рефлексії, аналізу власних припущень і стереотипів, вміти акцентувати увагу на сильних сторонах для демонстрації того, як заплановані позитивні зміни можуть бути розвинуті з поточної ситуації [17].

У межах критичної парадигми дослідження розглядають як упереджений суб'єктивний процес. Тому рефлексивність, притаманна дослідженням у дії, має включати і визнання дослідниками своєї ролі як агентів соціальних змін, так званого самопозиціонування (*self-location*). Дослідники мають бути свідомі того, що вони займають особистісну, заангажовану та самокритичну позицію, яка відображена у їхній ролі в процесі дослідження, виразності контексту, в якому відбувається дослідження, та виразності того, що привело до їх участі у цьому дослідженні [12; 15; 16].

Презентуючи результати дослідження в дії, докладно описують усі етапи: проведення перемовин, процедури формування групи учасників дослідження, пошукову фазу, планування, розроблення та впровадження моделі інтервенції, фазу рефлексії, аналіз набутого досвіду, отримане нове знання [16]. При цьому рефлексивні описи перебігу та результатів дослідження можна супроводжувати саморефлексивними міркуваннями дослідників.

Ключові характеристики дослідження в дії як учасницького (партисипативного) типу діяльнісного (активістського) дослідження, виявлені під час аналізу літератури, та їх відмінності від експерименту, як його зазвичай розуміють у соціальних дослідженнях [7; 15; 17], наведено у табл.1.

Таблиця 1

Ключові характеристики дослідження в дії та експерименту

Ключові характеристики	Дослідження в дії	Експеримент
Парадигма (філософське підґрунтя)	<ul style="list-style-type: none"> Критична (постпозитивістська, постструктуралістська) 	<ul style="list-style-type: none"> Позитивістська (редукціоністська)
Структура дослідницької програми	<ul style="list-style-type: none"> Дослідницькі питання (попередні), орієнтація на практичні питання, які можна вирішити. Припущення щодо результатів дослідження. Учасники дослідження 	<ul style="list-style-type: none"> Мета та завдання дослідження. Об'єкт та предмет дослідження. Гіпотези. Генеральна сукупність та вибірка
Можливість відтворення	<ul style="list-style-type: none"> Необов'язкова (знання є ситуаційними) 	<ul style="list-style-type: none"> Обов'язкова (знання не залежать від ситуації)
Контрольна група	<ul style="list-style-type: none"> Не формується 	<ul style="list-style-type: none"> Обов'язкова
Методи збирання інформації	<ul style="list-style-type: none"> Спостереження. Інтерв'ю та фокус-групи. Польові нотатки (етнографічний метод) 	<ul style="list-style-type: none"> Спостереження (включене та невключене). Анкетування і тестування (до і після інтервенції)
Методи обробки інформації	<ul style="list-style-type: none"> Якісні (нечислові, рефлексивні, які демонструють спільний та індивідуальний набутий досвід) 	<ul style="list-style-type: none"> Кількісні (числові, статистичні, які демонструють динаміку змін, ефективність інтервенцій)
Ролі учасників дослідження	<ul style="list-style-type: none"> Учасники самі визначають напрям руху та проблеми, над якими вони працюють 	<ul style="list-style-type: none"> Учасники виконують те, що заплановано програмою дослідження
Ролі та позиція дослідників	<ul style="list-style-type: none"> Агенти змін (основна функція – фасилітація співпраці та рефлексія). Близька позиція ("об'єктивність" не є важливою, головне – це зміни). Етичні перешкоди (змішування ролей дослідника, проблема самоідентифікації, "емоційна" залежність від дослідника, труднощі інтерпретації змін) 	<ul style="list-style-type: none"> Спостерігачі змін (основна функція – контроль та фіксація результатів). Дистанційована позиція (дослідник не є суб'єктом змін). У фокусі уваги – зміни, однак поза увагою залишаються досвід, цінності учасників. Це важливо для дослідника, а не для учасників. Дослідник має обмежену свободу дій

Дослідження в дії передбачає **обговорення**. Його використання супроводжується цілою низкою викликів. Аналізуючи філософські, методологічні та організаційні аспекти цієї дослідницької стратегії, зокрема ті, що викладені в методологічних [8; 10–13; 15] та прикладних [9; 14; 16; 17] працях, можна припустити, що їй властивий інклюзивний характер. Однак слід також зважати на те, що досягнення "повної участі" не завжди можливе через асиметрію влади, знань, умінь та навичок, зацікавленості різних учасників дослідження. Отже, дослідники мають віднайти баланс між власними очікуваннями, завданнями дослідження та емпіричною реальністю.

У центрі критичної парадигми – дія, яка невіддільна від попереднього досвіду і переконань, що виникли на основі цього досвіду. Дія, простимульована дослідниками, – посередник, здатний змінювати сучасну реальність. Методи отримання знання, по суті, вторинні щодо дослідницького питання, важливішими є результат, наслідки ("те, що працює") і набутий досвід. (Однак чи завжди така позиція виправдана? Чи завжди все, "що працює", є адекватним цінностям та філософії соціальної роботи?).

Проблематичним може виявитись і досягнення згоди між учасниками щодо наступних кроків, конфлікти під час ухвалення рішень щодо способів розв'язання певних проблем, визначених спільно групою чи громадою на основі вивчення ситуації. До можливих етичних викликів можна віднести й вірогідний конфлікт поглядів на напрям чи проблему між дослідниками та учасниками.

Ще один виклик вбачається в інтерпретації процесів, очевидних результатів та набутого досвіду. Дослідникам з огляду на їхню професійну підготовку притаманна академічність підходів, прагнення "перекласти" здобутки імплементаційної діяльності на наукову мову, а під час такого переладу подекуди втрачаються індивідуальні риси учасників дослідження, досвід дослідників нашарується на досвід учасників. З-поміж інших етичних викликів можна відзначити: змішування ролей дослідників, проблему самоідентифікації, відмежування себе від учасників "емоційну" залежність учасників дослідження від дослідників.

Знання, здобуті в межах дослідження в дії, вважаються контекстно-зумовленими [12; 16]. Якщо ж зміниться ситуація/контекст, то чи будуть знання

актуальними? Реальність не статична. Зміна ситуації змінює наслідки, отже, важливо з'ясувати, чи є наявні очікування/знання тимчасовими.

Наразі дослідження в дії, як і інші якісні методології збирання та опрацювання дослідницьких даних, потребують виразної теоретичної концептуалізації та операціоналізації, належного вироблення критеріїв для спостереження та рефлексивної інтерпретації, що вимагає від дослідників ґрунтовної теоретико-аналітичної підготовки. І при цьому дослідники повинні виявляти вміння та навички мотивувати та наснажувати людей, фасилітувати групову роботу, проводити розвивальні навчання, тобто фактично від дослідників очікується досить різний набір особистісних та професійних здатностей.

У цілому аналіз літератури засвідчує складність та наявність дилем дослідження в дії. Ці труднощі практичних досліджень соціальної роботи також широко обговорюють зарубіжні автори [1; 12; 14; 16], які наголошують на потребі в забезпеченні якості дослідницьких даних, з одного боку, та клієнтоцентрованості досліджень та їх трансформаційному, емансипаційному характері – з другого.

Результати методологічної розвідки, наведені в цій статті, хоча й ґрунтуються на обмеженій кількості проаналізованих джерел, видаються важливими з огляду на подальшу професіоналізацію та підтримку вітчизняних досліджень із соціальної роботи.

Висновки. Дослідження в дії як розвивальна стратегія соціальної роботи, по суті, поєднує в собі фасилітовану співпрацю людей, зацікавлених у розв'язанні певної проблеми, через вивчення чинників проблеми і способів її розв'язання. Ця стратегія є наснажувальною, інклюзивною та критично-діяльнісною. Водночас за умов належної організації процесу і теоретичної концептуалізації вона здатна забезпечити соціальні зміни та запропонувати контекстно зумовлене нове знання, здатне підвищити інноваційність практики соціальної роботи.

Учасники дослідження, включаючи дослідників, відіграють роль агентів соціальних змін і мають бути свідомі своєї заангажованої позиції зацікавлених у змінах суб'єктів. Дослідження в дії має клієнтоцентрований характер і базується на співпраці під час усіх етапів дослідження, у тому числі на етапі інтерпретації здобутих результатів. Водночас цій дослідницькій стратегії притаманна низка

дилем і труднощів, зумовлених філософськими та методологічними підходами, на яких вона ґрунтується.

Перспективи дослідження. З огляду на становлення в Україні соціальної роботи як галузі наукових знань подальшого розвитку потребують підходи до формування такої дослідницької культури в соціальній роботі, що базується на специфічних для соціальної роботи клієнтоцентричних підходах. Окремого вивчення потребують культурально зумовлені підходи залучення учасників дослідження до демократичної співпраці під час усіх етапів дослідницької роботи.

Список використаних джерел

1. Shaw I., Norton M. Kinds and quality of Social Work research // Br. J. Soc. Work. – 2008. – Vol. 38(5). – P. 953–970.
2. Документ Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи щодо досліджень у соціальній роботі // Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму. – 2017. – № 3. – С. 93–94.
3. Карагодина О. Розвивальний потенціал досліджень у соціальній роботі / О. Карагодина, Т. Семигіна // Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (13–14 берез. 2020 р., Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2020. – С. 49–52.
4. Семигіна Т. В. Клієнти соціальної роботи як співдослідники / Т. В. Семигіна // Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень: матеріали міжнар. наук. конф. (10 лип. 2020 р.). – Вінниця : МЦНД, 2020. – Т. 2. – С. 33–35.
5. Архипова С. П. Формування дослідницької компетентності майбутніх магістрів соціальної роботи у процесі професійної підготовки / С. П. Архипова // Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. – 2018. – № 15. – С. 3–12.
6. Повідайчик О. С. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. : 13.00.04. – Тернопіль, 2019. – 44 с.
7. Сейко Н. А. Якісні та кількісні методи дослідження в курсі "методологія наукових досліджень" для майбутніх соціальних працівників / Н. А. Сейко, Н. М. Андрійчук // Нові технології навчання. – 2020. – № (94). – С. 299–305.
8. Гусак Н. Застосування "дослідження в дії" та "дослідження в дії за участі" в соціальній роботі з дітьми та молоддю / Н. Гусак // Український соціум. – 2015. – № 4(55). – С. 23–36.
9. Єрошенко К. Дослідження в дії у процесі формування соціальних мереж у громаді / К. Єрошенко // Забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій : зб. матеріалів конф. молодих науковців (Київ, 26 трав. 2018 р.) / голова ред. колегії: Т. Семигіна. – К. : АПСВТ, 2018. – С. 23–24.
10. Levin K. Action research and minority problems / K. Levin // Journal of Social Issues. – 1946. – Vol. 2. – P. 34–46.
11. Ferrance E. Action research / E. Ferrance. – Providence : The Education Alliance, 2000. – 33 p.
12. Healy K. Participatory action research and social work: a critical appraisal // International social work. – 2016. – Vol. 44 (1). – P. 93–105.
13. Winter R., Munn-Giddings C. A handbook for action research in health and social care / R., Winter. – London : Routledge, 2001. – 300 p.
14. McNiff J. Action research: principles and practice / J. McNiff. – 3d ed. – London, New York : Routledge, 2013. – 240 p.
15. Stringer E. Action research / E. Stringer. – 4th ed. – London : Sage publications, 2014. – 328 p.
16. Paul S. Advancing education and support around death, dying and bereavement: hospices, schools and health promoting palliative care. Thesis for a Degree of Doctor of Philosophy [Elektronniy resurs] / S. Paul. – Edinburgh: The University of Edinburgh, 2015. – Режим доступу: <https://era.ed.ac.uk/bitstream/handle/1842/15934/Paul2015.pdf>

for a Degree of Doctor of Philosophy [Elektronniy resurs] / S. Paul. – Edinburgh: The University of Edinburgh, 2015. – Режим доступу: <https://era.ed.ac.uk/bitstream/handle/1842/15934/Paul2015.pdf>

17. Єрошенко К. Дослідження в дії у соціальній роботі ролі дослідника / К. Єрошенко, Т. Семигіна // Збірник наук. пр. Хмельниць. ін-ту соц. технологій Ун-ту "Україна". – 2018. – № 1. – С. 123–126.

References

1. Shaw I., Norton M. Kinds and quality of Social Work research // Br. J. Soc. Work. – 2008. – Vol. 38(5). – P. 953–970.
2. Dokument Mizhnarodnoyi asotsiatsiyi shkil sotsial'noyi roboty shchodo doslidzhen' u sotsial'niy roboti // Visnyk Akademiyi pratsi, sotsial'nykh vidnosyn i turizmu. – 2017. – № 3. – S. 93–94.
3. Karagodina O., Semigina T. Rozvyval'nyy potentsial doslidzhen' u sotsial'niy roboti // Rozvyval'nyy potentsial suchasnoyi sotsial'noyi roboty: metodolohiya ta tekhnolohiyi: materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (13–14 berez. 2020 roku, Kyiv) / za red. Y.M. Shvalba. – K.: KNU im. Tarasa Shevchenka, 2020. – S. 49–52.
4. Semigina T.V. Kliyenty sotsial'noyi roboty yak spiv doslidnyky // Mizhhaluzevi dysputy: dynamika ta rozvytok suchasnykh naukovykh doslidzhen' : materialy mizhnar. nauk. konf. (10 lyp. 2020 r.). – Vinnytsya : MTSND, 2020. – T. 2. – S. 33–35.
5. Arkhypova S. P. Formuvannya doslidnytskoi kompetentnosti maibutnykh mahistriv sotsialnoi roboty u protsesi profesinoyi pidgotovky // Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya Pedahohichni nauky. – 2018. – № 15. – S. 3–12.
6. Povidaychuk O. S. Teoriya i praktyka profesinoyi pidgotovky maybutnykh sotsial' pratsivnykyv do naukovykh-doslidnyts'koyi diyal'nosti : avtoref. dys. d-ra. ped. n.: 13.00.04. – Ternopil', 2019. – 44 s.
7. Seyko N. A., Andriyчук, N. M. Yakisni ta kil'kisini metody doslidzhennya v kursy "metodolohiya naukovykh doslidzhen'" dlya maybutnykh sotsial'nykh pratsivnykyv // Novi tekhnolohiyi navchannya. – 2020. – № (94). – S. 299–305.
8. Husak N. Zastosuvannya "doslidzhennya v diyi" ta "doslidzhennya v diyi za uchasti" v sotsial'niy roboti z dit'my ta moloddyu // Ukrayins'ky sotsium. – 2015. – № 4(55). – S. 23–36.
9. Yeroshenko K. Doslidzhennya v diyi u protsesi formuvannya sotsial'nykh merezh u hromadi // Zabezpechennya staloho rozvytku v umovakh hlobalizatsiyinykh transformatsiy: Zb. mater. konf. molodykh naukovtsiv (Kyiv, 26 travnya 2018 r.) [Holova red. kolehiyi: T. Semigina]. – K.: APSVT, 2018. – S. 23–24.
10. Levin K. Action research and minority problems // Journal of Social Issues, 1946. – Vol. 2. – P. 34–46.
11. Ferrance E. Action research. Providence: The education alliance, 2000. – 33 p.
12. Healy K. Participatory action research and social work: a critical appraisal // International social work. – 2016. – Vol. 44 (1). – P. 93–105.
13. Winter R., Munn-Giddings C. A handbook for action research in health and social care. – London: Routledge, 2001. – 300 p.
14. McNiff J. Action research: principles and practice. 3d ed. – London, New York : Routledge, 2013. – 240 p.
15. Stringer E. Action research. 4th ed. – London : Sage publications, 2014. – 328 p.
16. Paul S. Advancing education and support around death, dying and bereavement: hospices, schools and health promoting palliative care. Thesis for a Degree of Doctor of Philosophy [Elektronniy resurs] / S. Paul. – Edinburgh: The University of Edinburgh, 2015. – Режим доступу: <https://era.ed.ac.uk/bitstream/handle/1842/15934/Paul2015.pdf>
17. Yeroshenko K. Doslidzhennya v diyi u sotsial'niy roboti roli doslidnyka / K. Yeroshenko, T. Semigina // Zbirnyk nauk pr. Khmelnyts. in-tu sots. tekhnolohiy Uni-tu "Ukrayina". – 2018. – № 1. – S. 123–126.

Надійшла до редколегії 30.06.21
Рецензовано 30.09.21

T. Semigina, Dr. Sci. (Political), Prof.

ORCID ID: 0000-0001-5677-1785

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

RESEARCHERS AS AGENTS OF CHANGE (USE OF ACTION RESEARCH IN SOCIAL WORK)

Based on the analysis of the academic literature, the peculiarities of the use of action research in social work are outlined. The paper also aims to discuss the roles of researchers in conducting research in action, as well as the dilemmas that arise during such research.

Action research in has been found to be a cyclical research strategy that facilitates the collaboration of people interested in solving a problem. The analysis reveals that there are three interrelated elements in the structure of such research: (1) knowledge development and social change; (2) cooperation through participation; (3) empowerment.

Action research belongs to the critical paradigm of research in social work, which is developmental (emancipatory) by its nature, based on the ideas of postmodernism and poststructuralism, critical pedagogy (pedagogy of the oppressed). Within this paradigm, researchers should engage participants in an interactive dialogue to analyze and make visible socially constructed realities. In social work, action research is used both in working with certain groups and when working on community development, mainly in the model of resource-oriented work (community assets-building).

Research participants, including researchers, play the role of agents of social change, and should be aware of their commitment to change the social reality. The research has a client-centered nature and is based on cooperation during all stages of the study, including the stage of interpretation of the results. At the same time, this research strategy is characterized by a number of dilemmas and difficulties due to the underpinning philosophical and methodological approaches on which it is based.

Keywords: action research, critical paradigm, participatory research, developmental strategy, cooperation through participation.

Т. Семьгина, д-р полит. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0001-5677-1785
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ИССЛЕДОВАТЕЛИ КАК АГЕНТЫ ПЕРЕМЕН (ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ДЕЙСТВИИ В СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЕ)

Обозначена на основе анализа литературы специфика использования в социальной работе исследования в действии. Установлено, что исследование в действии является развивающей циклической исследовательской стратегией, предусматривающей фасилитированное сотрудничество людей, заинтересованных в решении определенной проблемы. Участники исследования, включая исследователей, играют роль агентов социальных изменений.

Ключевые слова: исследование в действии, критическая парадигма, партиципативное исследование, развивающая стратегия, сотрудничество с участием.